

Discussies over de ruimtelijke uitdagingen

Het mozaïek van Brabant

“Brabant is een onwaarschijnlijk mozaïek van steden, agrarische gebieden en natuurgebieden. De stad is overal en het landschap om de hoek. Ik ken geen provincie waar zoveel hangbuikzwijntjes en struisvogels rondlopen als in Brabant. Jullie kanalen zijn bakken met water waar je iets mee moet doen. Den Bosch kan een stad aan het water worden. Doe iets, doe het met lef, groots en meeslepend.”

BERT SCHAMPERS

Landschapsarchitect Steven Slabbers zette de toon in twee sessies die gedeputeerde Paul Rüpp (CDA) organiseerde over de ruimtelijke uitdagingen voor Brabant. Rüpp nodigde wetenschappers, landschapsarchitecten en ontwikkelaars uit voor een toekomstdebat. De rol van de provincie gaat veranderen met de komst van de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening. Het streekplan is passé, de provincie moet een structuurvisie ontwikkelen.

En met waar moet de Provincie dan zoal rekening houden? De signalen die Rüpp na twee sessies meekreeg, zijn divers: houd de jongeren in Brabant, denk na over de gevolgen van de vergrijzing, zorg ervoor dat je als Provincie de regie houdt, kom met een heldere ruimtelijke visie en gedraag je als een regionale gebiedsontwikkelaar. En ook: werk samen met marktpartijen én groene partijen, zorg voor een optimale infrastructuur; maak werk van de internationale uitstraling van Brabant, koester de hightech-aspiraties van Eindhoven en werk

mee aan de verdere uitbouw daarvan in de mondiale kenniseconomie.

BrabantStad

“Wat zijn de ontwikkelingslijnen waarlangs we kunnen gaan denken”, vraagt Paul Rüpp zich af. Slabbers toont het fijnmazige mozaïek, dat het doen en denken in het ontwerpatelier heeft opgeleverd. Bierviltjes met fantasieën, lijnen en kleuren. Euforisch vertelt hij over de enorme verscheidenheid aan landschapselementen, waarover dit deel van Brabant beschikt.

Hans Mommaas, directeur van Telos en hoogleraar aan de Universiteit Tilburg, ziet de ruimtelijke ontwikkelingen in een economische context. Hij ziet enorme campussen ontstaan waar al die kenniswerkers, druk bezig hun plaats te verwerven in de mondiale economie, aan de slag zijn. En waar willen ze dan het liefst wonen? In het groen.

Elco Brinkman, voorzitter van bouwend Nederland, is een typische randstedeling, die vanuit dat perspectief naar Brabant kijkt. “Er ligt een belangrijk uitdaging”, stelt hij

vast. De economische activiteit biedt volgens Brinkman volop kansen, maar de infrastructuur blijft daarbij de grote uitdaging. "Grote doorgaande routes blijven zeer bepalend voor waar de hoofdontwikkelingen plaats vinden. Ik ben bang dat er daarover te weinig vanuit Brabant wordt nagedacht. Kun je bijvoorbeeld Eindhoven niet meer stedelijk maken?"

Ook voor Jacques van den Hoven, lid van de raad van bestuur van bouwbedrijf Heijmans, is een goede infrastructuur een absolute voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van Brabant. Hij merkt op dat een stad als Den Bosch juist door het verkeersinfarct op de A2 zijn aantrekkelijkheid voor investeerders verliest. "De rijksinstellingen vertrekken en alle grote accountantskantoren gaan weg", schetst hij het doemscenario.

Parkstad Tilburg

Peter Noordanus, voorzitter van de raad van bestuur van ontwikkelaar AM, is best wel jaloers op steden als Tilburg. "Voor mij is de parkstad van de toekomst al gerealiseerd", zegt hij. Noordanus meent dat de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening kansen biedt voor de Provincie als regionale gebiedsontwikkelaar.

Ineke Bakker, directeur generaal ruimte bij VROM, maakt zich daarentegen zorgen over de internationale uitstraling van Brabant die volgens haar ontbreekt. Er is werk aan de winkel. Op dat vlak, maar ook om te zorgen dat de jonge Brabanders niet wegtrekken. "Houd je jeugd in de gaten", waarschuwt Bakker. "Maak als de wiedeweerga werk van originele startersmilieus. Jonge ondernemers houden erg van de balans tussen de dynamiek van de stad en de rust van het groen. Zorg daarom dat je die jonge gezinnen hier houdt. Als je de jeugd niet bindt, kan je de dynamische kant van BrabantStad niet waarmaken."

Het gaat goed met Brabant, wil Hans Mommaas kwijt. Wat is dan feitelijk het probleem hier, vraagt hij zich af? "Veertien kilometer file tussen wonen en werken, dat is het probleem", merkt Jacques van den Hoven droogjes op. Peter Noordanus heeft er ook nog eentje: "De vastgoedboeren hier worstelen met oude vraagstukken. De Tilburgse kantorenmarkt is naadje pet. Ik mis de Provincie op de grondmarkt. De Brabantse grondmarkt is een grote cowboy-geschiedenis. Dat heeft te maken met het invullen van je politieke rol."

Wim Derksen, directeur van het Ruimtelijk

Planbureau, komt niet zo vaak in Brabant. "Ik heb nog niets over varkens gehoord vanavond. Ruiken we die dan niet meer?", wil hij weten. De vraag blijft onbeantwoord. Volgens Derksen, die BrabantStad vergelijkt met München, is de kracht van de Provincie juist om visie te ontwikkelen. "Uiteindelijk moet je het toch met de gemeenten samen doen."

Magneet

Is Brabant of BrabantStad een magneet zoals Amsterdam dat is? Niet alle deelnemers zijn onverdeeld gelukkig met het beeld dat ze van Brabant hebben. "Die enorme industriële uitstraling van de landbouw, dat hoort

moeten af van de bescheidenheid, maar durven dromen", verkoopt Slabbers met veel vuur zijn kindje BrabantStad. Voor zijn collega landschapsarchitect Adriaan Geuze is dat net iets teveel promotie. "Het is de vijfde keer dat ik een brainstorm meemaak in Brabant. Wat is het probleem? Ik weet het niet. Het grote voordeel van Brabant is dat de Brabanders, net als de Beieren, het familieleven koesteren. Dat is het verschil met het individualisme in de Randstad."

Familiewaarden

Beieren als voorbeeld? Adriaan Geuze: "Alles is daar aanwezig. De deelstaat is

thuis op een industrieterrein en niet in het landschap", zegt Van den Hoven van Heijmans.

"Ik vind het niks als je nu Brabant binnen komt vanuit het westen", merkt Brinkman op. "Zorg dat er een leuk stadje bij Moerdijk komt als een echte poort van Brabant. Dat deel van jullie provincie dat voor de helft van de Nederlanders – op doorreis naar het zuiden – nu Brabant is, heeft niks van kwaliteit."

Steven Slabbers mag wederom het spits afbijten. Hij schetst de verdichting van Brabantse steden in de afgelopen decennia. "We moeten af van de beeldspraak dat BrabantStad het lulletje van Holland is. We

economisch niet bij te benen door de rest van Duitsland. Beieren, dat is München, maar dat zijn vooral dorpen en hightech-industrie. De familiewaarden hebben de Beieren echter gemeenschappelijk met Brabant. Ik ben verbijsterd door de spirit in Brabant. Ik zie hier gewoon geen probleem, dat is het eigenlijk. De sociaal-economische structuur van Brabant is zo sterk, die laat zich niet vangen in een van die metaforen van Slabbers."

Brabant beweegt dus, maar loopt de Provincie ook voorop? Geuze geeft een voorbeeld: "In Brabant hebben ze in twee jaar het Groene Woud opgetuigd. Daar kunnen ze in de randstad nog wat van leren,

waar ze maar blijven worstelen met het Groene Hart. Als je over ruimtelijke ontwikkeling praat, heb je hier geen probleem. De gezelligheid van Den Bosch en Breda moet je vooral in stand houden." Wim van de Donk van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR) is Brabander en vindt de Brabantse aanpak een verademing. "Ik zou niet in de Randstad willen wonen. In Brabant proberen we juist intelligent mee te ontwikkelen en mee te ademen. Dat geldt ook als het gaat om kansen van de vergrijzing. Ik ben voor een verbinding tussen generaties. Vergeet niet, de babyboomers gaan het rollatorijdperk in, maar tegelijk gaan zij zich overal mee

Niet euforisch doen

Friso de Zeeuw van Bouwfonds Nederland en sinds kort hoogleraar in Tilburg, zegt gekscherend dat de anti-Randstad houding die hij bespeurt hem allerm minst bevalt. "De Provincie moet niet euforisch doen met al die ideeën van het ontwerpatelier over BrabantStad. Wees daarentegen nauwgezet en planmatig. Het wordt snel kunstmatig als je die vijf steden in een BrabantStad gaat optuigen. Zie de meerwaarde in het bestuurlijk overleg tussen de vijf steden, dat biedt vooral procesmatige voordelen."

Rob Esser van het PON neemt het op voor de andere Brabanders, de mensen in de dorpen en steden. Zij zijn volgens hem de

brengr. 'Draadkracht', noemt Van der Donk dat, het verbinden van ideeën en plannen. "Er is magie nodig om iets tot ontwikkeling te brengen. Visie en intuïtie ook. Ga niet voor één koers, wij lopen hier misschien wel 80 jaar voor op de Randstad."

Friso de Zeeuw ziet wel wat in dat verbinden. "Vanuit onze wereld was de Provincie voorheen eigenlijk niet bestaand. Daar ging je alleen langs voor het stempeltje." Wat hem betreft moet de Provincie niet terugvallen op die oude rol, maar meedenken en werken. "Dit verhaal gaat over grondverwerving en voorkeursrecht."

Tegenover het staal en beton van de marktpartijen, ijveren twee andere gesprekspartners voor meer groen. Adriaan Geuze vindt dat de Provincie met het Brabants Landschap een aanvalsplan moet maken en moet zorgen dat groenstructuren in deze provincie behouden blijven. Voor Klaas van Egmond van het Milieu- en Natuurplanbureau is het duidelijk dat de Provincie ook in de nieuwe verhoudingen met gemeenten ouderwets moet ordenen. "Alleen zo kun je meer kwaliteit accommoderen. Maak daarom de ecologische hoofdstructuur af! Er liggen fantastische beekdalen op de grens met Vlaanderen. En verder moet je planologisch regelen dat BrabantStad een micro-mozaïek is. Je hebt een visionaire provincie nodig die met overredingskracht haar rol speelt."

Ontwikkelaars en groene partijen samen, dat lijkt De Zeeuw wel iets. "Mijn pleidooi zou zijn: Kijk in je aankoopbeleid goed naar groene en rode kwaliteiten en verweef die in de plannen. Kijk voor wat betreft de uitbreidingsgebieden samen met de groene partijen naar de mogelijkheden samen met de marktpartijen."

Dat is ook het advies van Wim van der Donk aan bestuurders die misschien niet gewend zijn aan veelkleurigheid. "Zie ontwikkelaars die midden in de samenleving staan niet langer als platte calculerende partijen."

Volgens Adriaan Geuze moet de provincie rekening houden met de ambitie van Zuid-oost-Brabant. "Het aantal startende ondernemers is nergens zo groot als in Eindhoven. Daar zit de hightech van Nederland en dat is niet alleen Philips, maar dat zijn die techneuten en creatieve jongens en meisjes, die ook weer even snel failliet gaan. Maar hightech zal eeuwig blijven. Het vertrek van het hoofdkantoor van Philips heeft geen negatieve gevolgen gehad, maar juist geleid tot de komst van de hightech campus." ◀

Reacties: redactie@brabant.nl

bemoeien. Dus, hoe accommodeer je de vergrijzing?"

Jacques van der Jagt, voormalig topambtenaar van VROM, zegt dat Brabant eerst maar eens moet definiëren wat de kwaliteiten zijn. "Geef richting aan die grote plannen. Hoe ga als provincie meegroeien in de economische ontwikkelingen? Zo'n 'plan de ville' zoals jullie hebben laten maken van Brabant, is leuk. Maar jullie hebben hier geen metropool, je mist hier die internationale uitstraling. Brabantse steden hebben nu eenmaal niet die omvang. Dus kijk naar je eigen Brabantse werkelijkheid. Dat BrabantStad zich spiegelt aan buitenlandse metropolen, is een onterechte vergelijking."

kracht van de Brabantse samenleving. "Sociale cohesie is een belangrijk vraagstuk", zegt hij. "De provincie heeft er belang bij ontwikkelingen van onderaf te organiseren. Kijk maar eens naar de dorpsontwikkelingsplannen. Er zit veel veerkracht in de mensen."

Geen antwoorden

Na uren praten heeft Paul Rüpp nog steeds geen eenduidig antwoord op de vraag waarheen met Brabant en welke rol voor de Provincie? "De dramatiek van de moderne bestuurder is dat hij weinig over veel te zeggen heeft", vat Wim van der Donk het dilemma samen. De kracht van de Provincie is volgens hem dat zij mensen bij elkaar

